

## **NAKNADA NEMATERIJALNE ŠTETE PREMA ZAKONU O OBLIGACIONIM ODNOSIMA**

REZIME: Dok se materijalna šteta, u pravnom smislu, može pojaviti u obliku oduzimanja, uništenja ili pogoršanja nekog imovinskog dobra ili pak umanjnja imovine ili sprečavanja njenog uvećanja, nematerijalna, neimovinska ili idealna šteta tiče se ličnog integriteta oštećenog. Zakon o obligacionim odnosima nematerijalnu štetu određuje kao nanošenje druge fizičkog ili psihičkog bola ili straha. Pravo na naknadu nematerijalne štete predviđeno je za pretrpljene i buduće duševne bolove usled povrede prava ličnosti, smanjenja životne aktivnosti, naruženosti, povrede ugleda i časti, povrede slobode, smrti bliskog lica, u slučaju naročito teškog invaliditeta bliskog lica, krivičnog dela protiv dostojanstva ličnosti i morala, pretrpljenih i budućih fizičkih bolova, pretrpljenog i budućeg straha. U oblasti neimovinske štete osnovni odštetni rezultat je u pružanju satisfakcije, pošto potpuna i stvarna uspostava predašnjeg stanja najčešće nije moguća. Način pružanja satisfakcije je određen u zavisnosti od vrste nematerijalne štete. U principu, satisfakcija se može odrediti u naturi i u novcu. Budući da sudije ne poseduju stručna znanja iz medicine, imajući u vidu specifičnost postupka koji se vodi radi dosuđenja naknade nematerijalne štete, uloga veštaka je od ključnog značaja u utvrđivanju bitnih činjenica koje određuju visinu štete.

*Ključne reči: nematerijalna šteta, satisfakcija, novčana naknada nematerijalne štete*

---

<sup>1</sup> Docent na Pravnom fakultetu za privredu i pravosuđe Univerziteta Privredna akademija u Novom Sadu

<sup>2</sup> Asistent na Pravnom fakultetu za privredu i pravosuđe Univerziteta Privredna akademija u Novom Sadu

## Uvod

Dok se materijalna šteta, u pravnom smislu, može pojaviti u obliku oduzimanja, uništenja ili pogoršanja nekog imovinskog dobra ili pak umanjenja imovine ili sprečavanja njenog uvećanja, nematerijalna, neimovinska ili idealna šteta tiče se ličnog integriteta oštećenog.

Rimljani su pored sankcija za gubitke imovinske prirode: *damnum emergens* i *lucrum cessans*, predviđali privatne kazne (*poena*) za namernu povredu tuđe ličnosti: *injuria*. Svaki rimski građanin koji je bio povređen u svojoj ličnosti imao je na raspolaganju *actio iniuriarum aestimatoria*, odnosno imao je pravo ustati protiv onog koji ga je napao (uvredio, povredio, načinio mu kakvu nepravdu i dr.) i tražiti od njega novčanu odštetu čiju je visinu određivao *iudex recuperatores* po svom nahođenju, a prema težini svakog pojedinog slučaja i pravednosti – *in aequum et bonum concepta*. Tužitelju je dodeljivana izvesna svota novca u cilju zadovoljenja za nanesenu povredu nezavisno od postojanja imovinske štete.

## Pojam nematerijalne štete u zakonodavstvu Republike Srbije

Član 155. Zakona o obligacionim odnosima (u daljem tekstu ZOO) nematerijalnu štetu određuje kao „nanošenje drugome fizičkog ili psihičkog bola ili straha“<sup>3</sup>. Ekstenzivnim i sistemskim tumačenjem navedene odredbe i člana 157. i člana 199–203. ZOO pravo na naknadu nematerijalne štete predviđeno je za pretrpljene i buduće duševne bolove usled povrede prava ličnosti, smanjenja životne aktivnosti, naruženosti, povrede ugleda i časti, povrede slobode, smrti bliskog lica, u slučaju naročito teškog invaliditeta bliskog lica, krivičnog dela protiv dostojanstva ličnosti i morala, pretrpljenih i budućih fizičkih bolova, pretrpljenog i budućeg straha. Ovim se, međutim ne zatvara spisak zaštićenih dobara. ZOO, naime, propisuje da pravo na naknadu štete nastaje i zbog povrede „prava ličnosti“, odnosno prava čoveka ili ljudskih prava. S tim u vezi, Ustavom Republike Srbije<sup>4</sup> štiti se dostojanstvo i slobodan razvoj ličnosti (član 23), pravo na život (član 24), fizički i psihički integritet ličnosti (član 25), pravo na slobodu i bezbednost (član 27), pravni integritet ličnosti – pravo na pravično suđenje (član 32), pravo na pravnu ličnost (član 37), pravo na tajnost pisama i drugih sredstava opštenja (član 41), podatke o ličnosti (član 42), pravo na slobodu misli, savesti i veroispovesti (član 43), pravo na slobodu mišljenja i izražavanja (član 46), izborno pravo (član 52), pravo na zaključenje braka i ravnopravnost supružnika (član 62), pravo na slobodu odlučivanja o rađanju dece (član 63) i drugo.

<sup>3</sup> Zakon o obligacionim odnosima, „Sl. List SFRJ“, br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89 i „Sl. List SRJ“, br. 31/93.

<sup>4</sup> Ustav Republike Srbije, „Službeni glasnik“, br. 98/06.

Mogućnost da se zahteva naknada nematerijalne štete predviđena je i Zakonikom o krivičnom postupku, Zakonom o državnim službenicima, Zakonom o lovstvu, Zakonom o autorskim i srodnim pravima, Zakonom o patentima, Zakonom o žigovima i Zakonom o pravnoj zaštiti dizajna.

## Osnov naknade nematerijalne štete

O pitanju osnova naknade nematerijalne štete postojala su dva suprotstavljena teorijska stava: negativan i pozitivan, koje pominjemo i zbog toga što je ZOO donet upravo u vreme kada je naša zemlja bila pod snažnim uticajem socijalizma.

U sovjetskoj teoriji je zastupan negativan stav, tj. da je naknada neimovinske štete nemoguća i nemoralna. Naturalnu restituciju nije moguće izvršiti po prirodi stvari, dok bi novčana nadoknada, po ovom shvatanju, vodila unižavanju ljudske ličnosti prevođenjem ličnih dobara na novac.

Pozitivna teorija ističe da novčana naknada nematerijalne štete ne predstavlja stimulisanje imovinskih vrednosti namesto ličnih dobara. Tužilac ne traži dobrovoljnu razmenu ličnog dobra za novac, on je protiv svoje volje žrtva aktivnosti koja remeti njegov mir i duhovnu ravnotežu. Pravo zapravo iznalazi sredstva kojim će se ublažiti ili ukloniti posledice trpljenja psihičkog, odnosno fizičkog bola oštećenog. Dosuđivanjem novčane naknade žrtvi se pruža mogućnost da sama izabere najprikladniji način uspostavljanja psihičke i emocionalne ravnoteže pribavljanjem neke prijetnosti, radosti, uživanja, nekog zadovoljstva u najširem smislu.

Najveći broj evropskih pravnih sistema priznaje mogućnost novčane nadoknade nematerijalne štete u ograničenoj meri, tj. u određenim slučajevima. Dopušta se naknada samo izvesnih oblika nematerijalne štete koji su zakonom izričito i poimenično utvrđeni (tkz. princip pozitivne enumeracije). Kao što smo videli to je stanovište i našeg zakonodavca koji propisuje da će sud dosuditi pravičnu novčanu naknadu za one oblike neimovinske štete koji su regulisani ZOO.

## Satisfakcija

Satisfakcija kao vid naknade predstavlja opšti pojam za obeležavanje različitih vrsta odštete u oblasti neimovinske štete (objavljivanje presude, povlačenje izjave, novčana naknada i dr.). Kako kod neimovinske štete posledice radnje štetnika nije moguće otkloniti, satisfakcija istovremeno označava i cilj naknade neimovinske štete – pružanje zadovoljenja oštećenom licu.

Dok je povraćaj u predašnje stanje osnovni vid naknade materijalne štete, u oblasti neimovinske štete osnovni odštetni rezultat je u pružanju satisfakcije. Način pružanja satisfakcije je određen u zavisnosti od vrste nematerijalne štete. U principu, satisfakcija se može odrediti u naturi i u novcu.

U slučaju neimovinske štete potpuna i stvarna uspostava predašnjeg stanja najčešće nije moguća, te je satisfakcije u „naturalnom vidu“ najčešće simbolična

i odgovara prirodi moralne štete. Ostvarivanje načela restitucije u materiji neimovinske štete, po pravilima pozitivnog prava, može imati sledeće oblike: 1) objavljivanje oslobađajuće krivične presude, 2) ispravka netačne informacije o trošku štetnika putem objavljivanja tačnih podataka (najčešće na način i u sredstvima komunikacije kako i gde je povreda učinjena npr. putem novina), 3) obavezivanje štetnika na opoziv izjave kojom je naneta moralna šteta ili na drugu radnju koja je podobna za otklanjanje posledica povrede. Ispravka mora biti objavljena odmah po donošenju sudske presude.

ZOO predviđa samo za određene vidove nematerijalne štete naknadu u vidu novca, odnosno novčane satisfakcije. Za pretrpljene fizičke bolove, za pretrpljene duševne bolove zbog umanjivanja životne aktivnosti, naruženosti, povrede ugleda, časti, slobode ili prava ličnosti, smrti bliskog lica, kao i za strah sud će, ako nađe da okolnosti slučaja, a naročito jačina bolova i straha i njihovo trajanje to opravdava, dosuditi pravičnu novčanu naknadu, nezavisno od naknade materijalne štete kao i u njenom odsustvu. Prilikom odlučivanja o zahtevu za naknadu nematerijalne štete, kao i o visini njene naknade, sud će voditi računa o značaju povređenog dobra, o cilju kome služi ta naknada, ali i o tome da se njome ne pogoduje težnjama koje nisu spojive sa njenom prirodom i društvenom svrhom.<sup>5</sup>

Odredba koja u materiji novčane naknade usmerava sud da svojom odlukom ne pogoduje težnjama koje nisu spojive s prirodom i društvenom svrhom bila je u skladu sa vladajućom ideologijom u vreme donošenja ZOO (1978. godine) i „moralom socijalističkog samoupravnog društva“. Kao što smo ranije pomenuli, novčana naknada nematerijalne štete u socijalističkim državama bila je ili nedopuštena ili pod senkom velike i večite sumnje.<sup>6</sup>

Sud kriterijume satisfakcije nalazi u afekcijama oštećenog, pri čemu vodeći računa o svrsi koja se postiže naknadom, značaju povređenog dobra i težnjama koje su spojive sa njenom prirodom, ima oslonac u pravnim standardima predviđenim zakonom, čime se nastoji izbeći arbitrarnost prilikom sudske procene i određivanja visine naknade.

U cilju pravičnog odmeravanja iznosa novčane satisfakcije sud mora da ima u vidu i materijalne prilike štetnika. Satisfakcija u izvesnoj meri treba da sadrži i penalne elemente, ona mora da pogodi materijalne interese štetnika naročito ako bi se povreda ticala značajnog ličnog dobra oštećenog.

Prilikom određivanja visine novčane naknade pojedinih vidova nematerijalne štete sudovi se neretko rukovode visinama naknade utvrđenim od strane pojedinih osiguravajućih organizacija. Ova praksa je, međutim, protivna zakonskim odredbama budući da se ne uzimaju u obzir osobenosti datog slučaja. Tako npr. ako je roditelj rano ostavio svoje dete i dugi niz godina nije se brinuo o njemu,

<sup>5</sup> V., čl. 200/1,2. ZOO

<sup>6</sup> V. Antić, Oliver, Obligaciono pravo, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Službeni glasnik, Beograd, 2008. god., str. 513.

u slučaju smrti deteta ne bi mogao s razlogom tražiti novčanu satisfakciju za pretrpljene psihičke bolove zbog smrti deteta u saobraćajnom udesu.<sup>7</sup> Takođe, nije ispravno gledište sudske prakse koje smanjuje naknadu za umanjeње opšte životne sposobnosti iznosom naknade koju je radnik ostvario po osnovu telesnog oštećenja po propisima o invalidskom i penzijskom osiguranju jer se radi o različitim osnovima naknade: o socijalnoj brizi i naknadi štete, te se stoga ne može ni govoriti o kumulaciji naknade.

Obaveza naknade nematerijalne štete smatra se dospelom od trenutka nastanka štete.<sup>8</sup> Opšta kamata na iznos neimovinske štete računa se od dana prouzrokovanja štete, dok zatezna kamata dospeva danom podnošenja zahteva.

## **Veštačenje u parnicama za naknadu nematerijalne štete**

Kako sudije ne poseduju stručna znanja iz medicine, a imajući u vidu specifičnost postupka koji se vodi radi dosuđenja naknade nematerijalne štete uloga veštaka je od ključnog značaja u utvrđivanju bitnih činjenica koje određuju visinu štete.

Konkretno postojanje štete koja je posledica nanetog fizičkog ili psihičkog bola ili straha utvrđuje se veštačenjem. Veštačenje je jedno od dokaznih sredstava koje će sud izvesti kad je, radi utvrđivanja ili razjašnjenja neke činjenice, potrebno stručno znanje kojim sud ne raspolaže.<sup>9</sup> I ovaj dokaz sud će ceniti po svom uverenju, na osnovu savesne i brižljive ocene svih dokaza u skladu sa članom 8 Zakona o parničnom postupku (u daljem tekstu ZPP).

Veštak utvrđuje vrstu i prirodu povreda prema stručnim standardima, određuje intenzitet i trajanje bola, intenzitet i trajanje straha, procenat smanjenja životne aktivnosti, izjašnjava se o posledicama i sl. Pri davanju nalaza i mišljenja, veštak se ne izjašnjava o visini štete, to po slobodnoj oceni čini sud.<sup>10</sup> Ukoliko je reč o fizičkom bolu ili strahu naknada se može ostvariti samo ako okolnosti slučaja u vezi sa stepenom i trajanjem pomenutih oštećenja opravdavaju naknadu. Za razliku od toga, u slučaju psihičkih bolova (npr. kod umanjeња životne aktivnosti, naruženosti, povrede ugleda i časti i dr.) naknada se može dosuditi nezavisno od intenziteta i trajanja psihičkih bolova. Intenzitet i trajanje nisu uslov za ostvarivanje naknade neimovinske štete usled pretrpljenih i budućih psihičkih bolova, ali mogu uticati na iznos naknade.

Veštaci pri davanju nalaza intenzitet bolova odmeravaju prema skali od 1 do 10, ili prema kategoriji bola: slabog, srednjeg, jakog i naročito jakog intenziteta. S obzirom na kompleksnost osećanja bola baziranog na psihološkoj osnovi, često

<sup>7</sup> V. Salma, Jožef, *Obligaciono pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Novi Sad, 2007. god., str. 626.

<sup>8</sup> V., čl. 186. ZOO.

<sup>9</sup> V. čl. 249 Zakona o parničnom postupku, „Službeni glasnik RS“, br. 125/04.

<sup>10</sup> V. čl. 224 ZPP.

kao posledica više istovremenih povreda koje izazivaju različit intenzitet bolova, koje treba veštačiti jedinstveno, poželjno je da veštačenje zajednički izvrše veštak neuropsihijatar i veštak traumatolog. Neuropsihijatar bi davao mišljenje o ličnosti oštećenog i vremenu nastajanja bola, njegovom kvalitetu, dok bi traumatolog dao mišljenje o kontinuitetu bola i delovanju analgetika.

## **Nasleđivanje i ustupanje potraživanja naknade nematerijalne štete**

Potraživanje naknade nematerijalne štete prelazi na naslednike samo ako je priznato pravnosnažnom sudskom odlukom ili pismenim sporazumom, a pod tim uslovima može biti i predmet ustupanja, prebijanja i prinudnog izvršenja.<sup>11</sup> Postavlja se pitanje pravičnosti ovakvog rešenja. Da li se time stavljaju u nepovoljniji položaj naslednici lica koje je pretrpelo viši intenzitet jačine i duže trajanje bola ili straha u odnosu na naslednike oštećenog koji je pretrpeo niži intenzitet jačine i kraće trajanje bola ili straha? Ukoliko je oštećeni posle oporavka podneo tužbu i doživeo pravnosnažnu presudu pa potom umro, onda će ta naknada kao deo zaostavštine, preći na njegove naslednike. Ako je pak oštećeni pretrpeo najviši intenzitet fizičkog i psihičkog bola ili straha, podneo tužbu, ali usled teških posledica nije doživeo pravnosnažnost presude (bezuspešno lečen mesecima i umro tokom lečenja) njegovi naslednici ne dobijaju ništa, dok je štetnik na čistom dobitku.<sup>12</sup> Ako imamo u vidu da sve parnice, a naročito parnice za naknadu nematerijalne štete traju dugo, nameće se zaključak da štetnik koji odugovlači postupak ima neposrednu korist od svoje nesavesnosti. Uppoređeno zakonodavstvo (npr. italijansko, austrijsko, nemačko i švajcarsko) poznaje rešenja stupanja u parnicu univerzalnih sukcesora ukoliko je oštećeni podneo tužbu za naknadu nematerijalne štete nakon čega je umro.

## **Aktuelna pitanja u oblasti naknade nematerijalne štete**

### *Naknada štete zbog neosnovane osude i neosnovanog lišenja slobode*

Razmere pojave sudskih zabluda i grešaka policije i tužilaštva zbog kojih nevina lica postaju žrtve krivične represije nisu sasvim poznate. Nacionalne službene statistike ne daju precizne podatke o navedenoj pojavi. Prema nekompletnim podacima pojedinih udruženja u Sjedinjenim Američkim Državama od 1989. do 2003. godine bilo je 340 ovakvih slučajeva, u Francuskoj od 1979. do 1991. godine u proseku godišnje ima 78 slučajeva, a u Nemačkoj se po godini beleži oko deset slučajeva. U periodu od 1. januara 2002. do 31. decembra 2006. godine

<sup>11</sup> V. čl. 204 ZOO.

<sup>12</sup> V. Antić, Oliver, Obligaciono pravo, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Službeni glasnik, Beograd, 2008. god., str. 515.

Ministarstvu pravde Republike Srbije je, radi sklapanja poravnania oko naknade štete po osnovu neosnovanog lišenja slobode ili neosnovane osude bilo podneto 3450 zahteva, pri čemu je najveći broj zahteva (oko 800 godišnje) priman od 2004 do 2006. godine. Jedan od razloga uvećanja broja ovih zahteva jesu posledice policijske akcije „Sablja“ tokom vanrednog stanja koje je u Srbiji trajalo od 12. marta 2003. do 22. aprila 2003. godine kada je, prema zvaničnim podacima, lišeno slobode 11600 ljudi.<sup>13</sup> Većina lišenja slobode do kojih je došlo na osnovu *lex specialisa* nije kasnije bila opravdana čak ni formalno podnošenjem krivične prijave za bilo koje krivično delo protiv lica koje je bilo lišeno slobode. Od velikog broja podnetih zahteva tim povodom (ukupno 3450 u posmatranom periodu), Komisija Ministarstva pravde je razmatrala trećinu i dala ponudu za poravnanje, koju su oštećeni prihvatili u većini slučajeva. U pogledu preostale 2/3 postavljenih (a nerešenih zahteva) došlo je do ćutanja uprave. Dešava se, međutim, da uprkos sklopljenom poravnanju oštećenima nije isplaćena naknada štete na vreme, te pokreću novi sudski postupak zahtevajući izvršenje.

Zaštita od proizvoljnog hapšenja i neosnovane osude predviđena je dokumentima Organizacije Ujedinjenih nacija: Opštom deklaracijom o pravima čoveka (1948) i Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima (1966) (koje je SFRJ ratifikovala 1977. godine), dok je u okviru Saveta Evrope 1950. godine doneta Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (SCG ratifikovala 2003. godine). Između ostalog, Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda predviđa mogućnost obraćanja lica neosnovano lišenog slobode ili neosnovano osuđenog Evropskom sudu za ljudska prava u roku od šest meseci od dana donošenja poslednje pravnosnažne odluke nacionalnog državnog organa donete u njegovom slučaju.

Korišćenje prava na ustavnu žalbu predstavlja poslednje pravno sredstvo predviđeno na nacionalnom nivou radi zaštite Ustavom garantovanih prava i formalnu pretpostavku da se, zbog kršenja prava propisanih Evropskom konvencijom, podnese predstava ovlašćenog lica protiv Republike Srbije međunarodnom Sudu za ljudska prava.

### *Naknada štete zbog nezakonitog prestanka radnog odnosa*

Ekonomska kriza, proces tranzicije, ali i pojava mobinga i zloupotreba odnosa podređenosti dovode u centar pažnje javnosti pitanja vezana za prestanak radnog odnosa. S tim u vezi, usled nejednakog postupanja sudova u pogledu ostavriavanja prava zaposlenog kome je nezakonito prestao radni odnos na

<sup>13</sup> V. Mrvić Petrović, Nataša i Petrović, Zdravko, Naknada štete zbog neosnovane osude i neosnovanog lišenja slobode u Republici Srbiji, Pravni život, 11/08, tom III, Udruženje pravika Srbije, Beograd, 2008. god., str. 641. i Babić, Ilija, Obligaciono pravo, Fakultet za evropske pravno-političke studije i Službeni glasnik Beograd, Sremska Kamenica, 2009. god., str. 262.

dosuđivanje naknade i za pretrpljenu nematerijalnu štetu, pored materijalne, navodimo stav Vrhovnog suda Srbije: „Radnik kome je nezakonitom odlukom povređeno pravo iz radnog odnosa može, pod određenim uslovima, pored naknade materijalne štete ostvariti i naknadu nematerijalne štete. Nižestepeni sudovi pogrešno smatraju da taj radnik ne može ostvariti pravo na naknadu nematerijalne štete. Članom 200. ZOO predviđeno je da oštećenom, zbog povrede ugleda, časti, slobode ili prava ličnosti, pripada pravična naknada nematerijalne štete, nezavisno od prava na naknadu materijalne štete kao i u njenom odsustvu. Prema tome, ako je odluka kojom je povređeno pravo iz radnog odnosa izazvala kod radnika ozbiljniji poremećaj psihičke i emocionalne ravnoteže, koji bi opravdavao dosuđivanje novčane naknade, a naročito ako je taj poremećaj produkt šikane, onda radnik može ostvariti pravo na naknadu nematerijalne štete, bez obzira što mu je naknada materijalne štete već dosuđena.“<sup>14</sup>

### *Nematerijalna šteta pravnog lica*

U medijima se često iznose neproverene informacije o pojedinim privrednim subjektima ili različite negativne kvalifikacije pojedinih firmi koje se pojavljuju kao kupci ili zainteresovani za kupovinu društvenih preduzeća. Pored informisanja šire javnosti, cilj dostavljanje takvih informacija medijima može biti i izbacivanje konkurentnih firmi sa tržišta. Stoga, radi ostvarivanja pravne sigurnosti i ugleda države u očima stranih investitora, smatramo, posebno imajući u vidu da je u novembru 2006. godine formirana Komisija za izradu Građanskog zakonika, neophodnim unošenje u naš pravni sistem odredbi kojima bi se štitio poslovni ugled pravnih lica.

Pristalice različitih shvatanja da li pravno lice može da doživi psihički bol zbog narušenog poslovnog ugleda pozivaju se, s jedne strane, na ustanovljenu odgovornost pravnog lica po osnovu krivice iako krivicu ne doživljava ni kao nehat ni kao umišljaj, a s druge strane, pak na tumačenje cilja čl. 200 ZOO kao isključivo vezanog za prava čoveka kao ljudskog bića. Pomenuta gledišta imala su svoj odraz i u različitoj praksi Višeg privrednog i Vrhovnog suda Srbije usled čega je zatraženo da se to pitanje razmotri i zauzime stav na savetovanju Vrhovnih sudova Srbije, Crne Gore, Vrhovnog vojnog suda i Višeg trgovinskog suda u organizaciji Saveznog suda, koje međutim zbog raspada države nije ni održano.

Postojeći pravni stav Vrhovnog suda od 5. februara 2001. godine u takvoj situaciji pogoduje zloupotrebi prava i prekršiocima normi savesnosti i poštenja, jer nekažnjeno mogu da iznose i neistinite informacije o drugim privrednim subjektima:

<sup>14</sup> Presuda Vrhovnog suda Srbije, Rev. 4514/92. od 14.01.1993. god., prema Perović, Duško, Naknada štete zbog nezakonitog prestanka radnog odnosa, <http://informatorms.rs>, 27.04.2009. god.

„Pravno lice nema pravo na pravičnu novčanu naknadu nematerijalne štete zbog povrede poslovnog ugleda, jer to nije zakonom priznata šteta.“<sup>15</sup>

## Zaključak

Imajući u vidu međunarodne standarde, praksu Evropskog suda u Strazburu te tendenciju stalnog širenja oblasti ljudskih prava i mehanizama koji služe njihovoj zaštiti zakonodavac treba senzibilnije da reaguje na promene koje sobom donose tehnička otkrića, međunarodno poslovanje, integracije i odraz koji navedene pojave imaju u međunarodnom i uporednim pravima.

Tako npr. iako je Zakon o obligacionim odnosima iz 1978. godina polazna osnova pravne regulative u ovoj materiji, neke od bivših republikama SFRJ (Republika Slovenija i Republika Hrvatska) u procesu harmonizacije svojih zakona sa pravom Evropske unije dopunile su isti između ostalog i odredbom o zaštiti poslovnog ugleda pravnog lica. Kao što smo u radu istakli naš pravni sistem ne sadrži eksplicitnu normu o ovom pitanju.

ZOO i u dosadašnjoj sudskoj praksi, zatim, nije rešen problem naknade nematerijalne štete zbog kršenja prava na pravično suđenje iako suđenja u Srbiji traju često i više godina. Ulaskom u Savet Evrope i mogućnošću pristupa naših građana Evropskom sudu u Strazburu, posebno će doći do izražaja pravo građana na suđenje u razumnom roku što će dovesti do obaveze naknade štete pojedincima zbog kršenja ljudskih prava predviđenih Konvencijom o ljudskim pravima.

Kako je Vlada Republike Srbije formirala Komisiju za izradu Građanskog zakonika očekuju se izvesne izmene u pravcu usaglašavanja sa propisima Evropske unije što predstavlja jedan od preduslova ostavarivanja članstva kome naša zemlja teži.

**Assist. Prof. Marinko Džudović, Ph.D.<sup>16</sup>,  
Assist. Snežana Prelević<sup>17</sup>**

## *Compensation for non-property damages*

### *A b s t r a c t*

While damages to property can legally be shown in a form of taking away, destroying or deteriorating some property or in a form of its reduction or prevention of its being increased, the non-property of ideal damage refers to the personal integrity of the damaged person. The Law of Contract determines the

<sup>15</sup> Cit. prema Marković, Vera, Nematerijalna šteta pravnog lica, Pravni život, 11/08, tom III, Udruženje pravika Srbije, Beograd, 2008. god., str. 658

<sup>16</sup> Assistant Professor on the Law Faculty, Business Academy, Novi Sad

<sup>17</sup> Assistant on the Law Faculty, Business Academy, Novi Sad

non-propriety damage as causing someone physical or mental suffering or fear. The right of redress for non-propriety damages is anticipated for damages for bereavement or physical suffering caused by the individual right violation, the reduction of life activities, having some deformity, being insulted, freedom violation, an intimate person's death or his/her particularly hard invalidity, then in the case of the criminal act against personal and moral dignity, previously endured and future physical suffering as well as previously caused and future fears. In the field of non-propriety damages the main compensation result is giving some sort of satisfaction regarding the fact that the complete and real reestablishment of the previous status is most often impossible. The way of giving satisfaction depends on the kind of non-propriety damage. Generally speaking, satisfaction can be determined to be paid in kind or money. According to the fact that judges do not possess professional medical knowledge and having in mind the specific legal proceedings in the case of adjudging the compensation of the non-propriety damages, the role of an expert is of the key importance in establishing the main facts referring to assessing the damage.

Key words: non-propriety damages, satisfaction, money to be paid for non-propriety damages.

### *Literatura*

1. Antić, Oliver, *Obligaciono pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Službeni glasnik, Beograd, 2008. god.;
2. Babić, Ilija, *Obligaciono pravo*, Fakultet za evropske pravno-političke studije i Službeni glasnik, Sremska Kamenica, Beograd, 2009. god.;
3. Ilić, Maja, *Naknada nematerijalne štete*, <http://trecisud.rs>, 20.04.2009. god.;
4. Malenica, Antun, *Rimsko pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Novi Sad, 1999. god.;
5. Marković, Vera, *Nematerijalna šteta pravnog lica*, Pravni život, 11/08, tom III, Udruženje pravika Srbije, Beograd, 2008. god.;
6. Milić, Jovan i Radovanov, Aleksandar, *Priručnik za praktičnu primenu građanskog prava*, Pravo, Novi Sad, 1996. god.;
7. Mrvić Petrović, Nataša i Petrović, Zdravko, *Naknada štete zbog neosnovane osude i neosnovanog lišenja slobode u Republici Srbiji*, Pravni život, 11/08, tom III, Udruženje pravika Srbije, Beograd, 2008. god.;
8. Perović, Duško, *Naknada štete zbog nezakonitog prestanka radnog odnosa*, <http://informator.rs>, 27.04.2009. god.;
9. Petrović-Škero, Vida, *Veštačenje u parnicama za naknadu nematerijalne štete*, <http://informator.rs>, 27.04.2009. god.

10. Salma, Jožef, *Obligaciono pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Novi Sad, 2007. god.;
11. Zindović, Ilija, *(Ne)kompletnost pravne regulative nekih vidova nematerijalne štete*, Pravni život, 11/2008, tom III, Udruženje pravnika Srbije, Beograd, 2008. god.;
12. <http://www.prvisud.com>, 21.04.2009. god.;
13. <http://sudskapraksa.com>, 25.04.2009. god.